

Salamanderbloggen

Larvene til storsalamanderen er avhengig av vann i nærmere tre måneder for å kunne utvikle seg. Denne har lykket og er snart klar til å gå på land. (Foto Børre K. Dervo, NINA)

Naturmangfoldloven gir ikke salamanderen god nok beskyttelse

Børre Dervo

FORSKER VED NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING

Torsdag 02. august 2018 - 12:00

Da den nye naturmangfoldloven ble rettskraftig i 2009, var det store forventinger til at både artene og deres leveområder skulle få en bedre beskyttelse. Dette er dessverre ikke tilfelle for salamanderne.

Jeg har det siste året mottatt en rekke bekymringsmeldinger om tørrlagte yngledammer, spesielt i kulturlandskapet.

Naturmangfoldloven og storsalamanderen

Lovverket som skal beskytte salamanderne ser ved første øyekast ut til å være godt. Naturmangfoldlovens formålsparagraf sier at målet er (§ 5) «at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av».

Naturmangfoldloven innførte også et generelt aktsomhetsprisnipp (§ 6); «Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5».

Videre heter det i loven at (§ 15) «Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås». Det står også i denne paragrafen at «Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for lovlig ferdsel, landbruksvirksomhet eller annen virksomhet som skjer i samsvar med aktsomhetsplikten i §6».

Naturmangfoldloven har også en hjemmel til å gi arter som storsalamanderen en ekstra beskyttelse som prioritert art (§ 23).

Bestemmelsene i naturmangfoldloven skulle i utgangspunktet gi en god beskyttelse av salamandernes leveområde. Problemet er landbrukets mulighet til unntak fra paragraf 15. Dette har blitt tolket som at man f.eks. ikke trenger å ta hensyn til salamanderne hvis landbruket ønsker å bruke vannet i en yngledam til vanning, noe som har blitt svært aktuelt under årets tropesommer.

Lahelldammen et skrekkens eksempel

Saken jeg ønsker å bruke som et eksempel på en konflikt mellom landbruk og bevaring av biologisk mangfold, er Lahelldammen i Lier kommune i Buskerud.

Lahelldammen er 6 000 m² og nesten 5 meter dyp på det dypeste. Dammen er opprinnelig trolig naturlig, men har blitt utvidet en rekke ganger. Første gang på 1800-tallet. Lier kommune kjøpte dammen og grunnen rundt dammen på 70-tallet for å bygge ut boliger. Tidligere grunneier beholdt retten til å bruke vannet i dammen til vanning. I 2012 ble jordene leid ut til et firma som produserer salat.

En nedtappet Lahelldammen i juli 2018 pga. vann til vanning av en salatåker. Kantene har blitt en «elvesnellesump» som er et svært dårlig egnet som leveområde for salamanderlarvene. (Foto Børre K. Dervo, NINA)

Bruksendringen på naboeiendommen har ført til et vesentlig større vanningsbehov enn tidligere. Dammen har ved tre anledninger blitt nesten helt tømt for vann. Uttaket av vann har ofte vært ekstra stort samtidig med at salamanderne legger sine egg. Det har ført til at eggene har havnet på tørt land.

Resultatet har ikke latt vente på seg. Gjennom min forskning har jeg dokumentert at for tre av de siste årene er det nesten ikke produsert ei salamander-larve. Voksenbestanden av storsalamander er redusert med rundt 70 prosent fra 2012 til 2018. Uttaket av vann har ført til at dammen er i ferd med å gro helt igjen av

elvesnelle. Kvaliteten på dammen som yngledam for storsalamander er betydelig redusert, både pga. av manglende vann og gjengroing.

Tiltaksplan for Lahelldammen

I 2014 ble jeg engasjert til å lage en tiltaksplan for Lahelldammen, hvor både hensynet til amfibiene og landbruksproduksjonen skulle ivaretas. Planen fikk økonomisk støtte fra Miljødirektoratet og Lier kommune var oppdragsgiver.

I planen, som ble ferdigstilt høsten 2015, foreslo jeg tre ulike alternativer med ulikt kostnadsnivå og ulike endringer i tilgang vann til vanning. Løsningen som ble valgt ga landbruket tilgang til like mye vann som før, men eier (kommunen) skulle bekoste å dele bassenget inn i to deler og etablere en grunnvannsbrønn.

For å gjøre en lang historie kort, så har kommunen brukt lang tid på å få finansiering på plass, fatte vedtak og finne en løsning som landbruket kunne akseptere. Naturforvaltningen har ikke funnet tilstrekkelig grunnlag i naturmangfoldloven til at de vil gripe inn og stoppe ødeleggelsene av salamandernes habitat. Landbruket har fortsatt med uttaket av vann som før, uten hensyn til salamandernes situasjon. Til tross for en egen tiltaksplan og en rekke telefoner og e-poster med varsler om situasjonen, er saken ikke løst etter snart seks år. I år er dammen på nytt tømt, og svært få larver kommer til å gå på land. Bestanden er ferd med å utradere helt.

Ett års tørke ingen krise

Salamanderne er avhengig av stabilt vann i nærmere tre måneder i vår- og sommerhalvåret for å kunne yngle. Normalt er ikke ett dårlig år en krise for en salamanderbestand. En storsalamander lever i opptil 12-14 år og legger inntil 300 egg årlig fra de er 3-5 år. Riktignok har storsalamanderen en medfødt genfeil slik at halvparten av larvene dør før eggene klekkes. Et storsalamander hunn kan i teorien bli foreldre til hele 1 300 salamanderunger i løpet av sin levetid.

I enkelte år, som i årets tørkesommer, er det naturlig at svært få vokser opp. Det takler en salamanderbestand vanligvis godt. Over tid blir er en salamanderbestand normalt relativt stabil. Antallet voksne individer varierer ikke med mer enn pluss minus 30 prosent. Problemet oppstår når bestanden påvirkes negativt flere år på rad.

· [Les mer om hvordan årets tørkesommer påvirker salamanderen og andre amfibier.](#)

Storsalamanderen og vanning

Storsalamanderen er opprinnelig en skogsart. Den trives aller best i fuktige og gamle urskoger. Da man på 60- og 70-tallet gravde ut mange dammer i kulturlandskapet, ofte for å møte landbrukets vannbehov, var den imidlertid ikke sein med å ta disse nye leveområdene i bruk. Vanningsdammene ble raskt et viktig leveområde for salamanderne, og i dag er det omtrent like mange salamanderdammer i kulturlandskapet som i skogsområdene.

Utover på 2000-tallet har mange av dammene falt ut av bruk. Bøndene har fått laget vanningsanlegg som dekker deres behov for vann. Et behov som i dag ofte er langt større enn det de mange små dammene kan levere. Problemet oppstår når en bonde prøver å dekke det økte vanningsbehovet fra en dam som i utgangspunktet har alt for liten kapasitet. Det fører til at dammen tømmes flere år på rad. Dette kan landbruket gjøre uten å bli straffet fordi deres virksomhet har unntak i naturmangfoldloven.

Framtiden til storsalamanderen

Eggene til storsalamanderen tørker ut når vannet tappes ned. En nedtapping på rundt 5 cm per døgn er nok til å tørrelegge de fleste eggene. (Foto Børre K. Dervo, NINA)

Status for storsalamanderen i Norge er et årlig tap av lokaliteter på en prosent. Det betyr et tap av antall forekomster på 50 prosent i løpet av de neste 50 år. Et tap som vårt samfunn har internasjonale forpliktelser til å stoppe.

Det var Landbruksorganisasjonene som stoppet storsalamanderen fra å bli en prioritert art med egen forskrift for å gi leveområdene ekstra beskyttelse. Deres viktigste argument var at naturmangfoldlovens generelle bestemmelser var gode nok. Erfaringer fra bl.a. Lier og andre bekymringsmeldinger jeg har fått, viser at det ikke er tilfelle. Naturmangfoldloven gir ikke tilstrekkelig beskyttelse og det er for liten vilje til å ta nok hensyn til naturmangfoldet.

Salamanderne lever vanligvis godt sammen med landbruksvirksomhet. Det er de nærmere 50 andre salamanderdammene i kulturlandskapet i Lier et godt bevis på. Tiltaksplanen for Lahelldammen viser at salatproduksjon og salamanderen kan sameksistere. Det er imidlertid viktig at samfunnet har et lovverk som gjør det mulig å reagere når viljen til hensyn ikke er tilstede.

[NATURVERN](#)[SALAMANDERBLOGGEN](#)[BLOGG](#)

We were unable to load Disqus. If you are a moderator please see our [troubleshooting guide](#).

Om forskning.no

- [Forskning.no](#) er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.
- [UNG.forskning.no](#) er nyheter om forskning for barn og unge.
- [Forskning.no](#) gis ut under [Redaktørplakaten](#).
- Ansvarlig redaktør / daglig leder: Nina Kristiansen, tlf 414 55 513 / nina@forskning.no
- Redaksjonssjef: Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567
- [Personvernerklæring](#)

Kontakt oss

KONTAKT OSS

epost@forskning.no / tlf 22 80 98 90

Redaksjonen – ansatte

Annonser/stillingsmarked:

Preben Forberg, tlf 413 10 879

Sandakerveien 24 C, Bygg D3

Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

Følg oss

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

[/UNG.forskning.no](#)

[/ScienceNorway.no](#)

forskning.nos eiere

Akvaplan-niva

Artsdatabanken

De nasjonale forskningsetiske komiteene

De regionale forskningsfondene

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Fafo

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering

Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF

Forsvarets forskningsinstitutt

Framsenteret

Fridtjof Nansens Institutt

GenØk – Senter for biosikkerhet

Handelshøyskolen BI

Havforskningsinstituttet

Høgskolen i Innlandet

Høgskolen i Molde

Høgskolen i Østfold

Høgskulen i Volda

Høgskulen på Vestlandet

Høgskolen Kristiania

Institutt for samfunnsforskning

KS FoU

Kompetanse Norge

Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter KRUS

Meteorologisk institutt

NIBIO

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning

NILU - Norsk institutt for luftforskning

NLA Høgskolen

NMBU - Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk

NSD – Norsk senter for forskningsdata

NTNU

Narviksenteret

Naturvern og utdanningssenter for økologisk landbruk

Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og neise
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
Nasjonalt senter for e-helseforskning
Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning
Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge - NUBU
Nofima
Nokut
Nord universitet
Nordlandsforskning
Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Norges Geotekniske Institutt
Norges Handelshøyskole
Norges forskningsråd
Norges geologiske undersøkelse
Norges idrettshøgskole
Norsk Polarinstitutt
Norsk Regnesentral

Norsk Romsenter
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Opplysningskontoret for Meieriprodukter
OsloMet – storbyuniversitetet
RBUP Øst og Sør
Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning
SINTEF
Senter for grunnforskning (CAS)
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
Simula Research Laboratory
Statens Vegvesen FoU
Statped
Sykehuset Innlandet HF
Tannhelsetjenestens kompetansesentre
Telemarksforsking
UiT Norges arktiske universitet
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger
Universitetet i Sørøst-Norge
Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)
Vestlandsforskning
Veterinærinstituttet
Vitenskapskomiteen for mat og miljø

Powered by Labrador CMS